

जाहिरातींचे दर.

शाहील पत्र्यावर चौकरी
करावी.व्यवस्थापक, अर्थ,
'दुर्गाधिवास' पुणे ४.

अर्थ

वर्गणीचे दर.

वार्षिक वर्गणी

रु. ४

(ठपाल इशील नाक)

किरकोळ अंकास

एक आणा.

'अर्थ एव प्रधानः' इति कौटिल्यः अर्थमूलो धर्मकामाविति ।

—कौटिल्य अर्थशास्त्र

संपादक—प्रो. वा. गो. काळे

वर्ष ८

पुणे, बुधवार, तारीख २९ जुलै १९४२

अंक ३०

विमेदार नि हवाई हल्ला

शत्रु राष्ट्राकडून हवाई हल्ला अग्न तत्सम उपद्रव घापातून विन-
लेखाऊ नागरिकांच्या जीविताला घेणाऱ्या धोक्याचा समावेश विमा
पॉलिसीच्या अर्थात होतो काय व त्यासाठी जादा प्रिमिअम भरावा
लागेल काय ! असा प्रश्न साहजिकच नागरिकांमध्ये चर्चिला
जात आहे.

ट्रस्ट ऑफ इंडिया

विमा कंपनीच्या

विमा पॉलिसीमध्ये हवाई हल्ल्यामुळे जीविताला
होणाऱ्या अपायाचा अंतर्भाव होतो त्याकरिता
जादा प्रिमिअम नाही.

तरी विलंब न लावता—

तुमचा नि तुमच्या आतेष्टांचा विमा

ट्रस्ट ऑफ इंडिया

विमा कंपनीतच उतरा.

अध्यक्षः—श्रीमंत सरदार जगन्नाथ महाराज पंडित
माहितीपत्रकें दिनामूल्य पाठवूं

ट्रस्ट ऑफ इंडिया विमा कं. लि. } वि. ह. देशमुख, पी. ए.
लक्ष्मी रोड, पुणे २ } जनरल मॅनेजर

महायुद्ध दाराशी आले

परदेशी औषधे

दुर्मिळ व महाग झाली

पण

भिण्याचें कारण नाही !!!

— कारण —

आयुर्वेद रसशाळा पुणे लि०

या देशी औषधांच्या प्रसिद्ध कारखान्यानें
तयार केलेलीं

- रक्तवर्धक,
- उपनाह,
- बालजिवन,
- कॅल्सीप्राल

इत्यादि पेटेंट, स्टॅट्ट व लोकप्रिय औषधे सात्री पटल्यामुळे

★ डॉक्टरांही वापरुं लागले आहेत. ★

दरसाल बिनचूक नफा वाटणाऱ्या ह्या कंपनीचे
झेअर्स व औषधे मागवा.

आयुर्वेद रसशाळा पुणे लि०

मुख्य दुकान गणपति चौक, लक्ष्मीरोड, पुणे २.

महायुद्धाची जाणीव ! कपड्यांच्या खर्चात काटकसर करा. एक वेळ येऊन
स्वतःची खात्री करा व पैशाचा मोबदला घ्या.

बंवाचे

भाडीवर

महिद्रकर ब्रदर्स

तयार कपड्याचे व्यापारी

बुधवार

चौक,

पुणे

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र, लिमिटेड

चाळू खात्यावरील व्याजाच्या दरांत बदल

बँकेचे खातेदार, ठेवीदार व बँकेची व्यवहार असणारे सर्व लोक खास विनंतिपूर्वक फळविण्यांत येत की, ता. १५ ऑगस्ट १९४२ पासून बँकेकडील (खासांसह) चाळू खात्यावरील व्याजाचा दर द. द. शेकडा १ टक्क्यापेवजी अर्धा (½) टक्का केल जाईल.

पुणे शहर
ता. २७-७-४२

M. V. GOKHALE
मॅनेजर

विविध माहिती

नवी रेल्वे

महाराष्ट्रातील एका नदीच्या पाण्याचे प्रवाहाच्या जोरावर वीज निर्माण करण्याकरिता एक वीजगृह बांधण्यांत येणार आहे. मंडाले व इंदोचायना खास शान संस्थानाचे मधुन रेल्वेने जोडण्यांत येईल व ती रेल्वे चाळविण्यासाठी बरील वीजगृहाची वीज वापरण्यांत येईल. बर्लिन येथील रेडिओने ही माहिती प्रसिद्ध केली आहे.

परदेशांतील ब्रिटिश नागरिक

परदेशांतील ब्रिटिश नागरिकांवर ब्रिटिश लष्करांत दाखल होण्याची सक्ती करण्यांत यावयाची आहे व ह्या सक्तीस इजिप्तपासून प्रारंभ होईल. परदेशांतील जे ब्रिटिश नागरिक ग्रेट ब्रिटनमध्येच राहिले असते व त्यामुळे ज्यास लष्करांत दाखल व्हावेच लागेल असते, अशा नागरिकांवरच सक्ती केली जाईल. फ्रान्ससारख्या काही देशांत ह्या नियमाची अंमलबजावणी करणे अर्थातच कठीण जाईल.

युद्धसर्वांची वांटणी

हिंदुस्थानांत होणाऱ्या लष्करी सर्वांपैकी ग्रेट ब्रिटनचा वाटा किती आहे, हे स्पष्टपणे जाहीर करण्यांत यावे, असे संयुक्त प्रांताच्या चेंबर ऑफ कॉमर्सने हिंदुस्थान सरकारास सुचविले आहे. ग्रेट ब्रिटनने सर्वांचा मोठा वाटा उचलणे रास्त आहे व ह्यासंबंधातील अखेरची योजना हिंदी व्यापारी वर्ग व विधिमंडळ ह्यांच्या सल्ल्यावाचून आसण्यांत येऊ नये, असे चेंबरचे म्हणणे आहे.

२१ तोफांची सलामी करा

त्रावणकोर संस्थानांतील लोकसंख्येची वाढ, साक्षरतेचा प्रसार, इत्यादि लक्षांत घेता त्याचा दर्जा २१ तोफांच्या सलामीचा करण्यांत यावा, अशी ब्रिटिश सरकारास विनंति करणारा ठराव तेथील विधिमंडळाने पास केला आहे. उत्पन्नाचे दृष्टीने त्रावणकोरचा अनुक्रम हैदराबाद व म्हेसूर ह्यांचे खालोखाल तिसरा लागतो. ग्वालेर, काश्मीर व म्हेसूर ह्यांचे महाराज आणि हैदराबादचे निजाम ह्यांस २१ तोफांच्या सलामीचा मान आहे. त्रावणकोरचा दर्जा भोपाळ, इंदूर, कोल्हापूर, उदपूर ह्यांचा बरोबरीने १९ तोफांच्या सलामीचा आहे.

गन्हापासून पेट्रोल

गन्हापासून पेट्रोल तयार करण्यासाठी चार मोठे कारखाने ऑस्ट्रेलियांत उभारण्यांत येत आहेत.

जपानी रबराची जर्मनीकडे निर्गत

दक्षिण अमेरिका व दक्षिण आफ्रिका ह्यांस वळसा घालून जाणाऱ्या आगबोट्यांतून जर्मनी व जपान ह्यांचेमध्ये अल्प प्रमाणावर महत्त्वाच्या युद्धविषयक मालाची देवघेव चालू झाली आहे. जपान रबर पाठवू लागला असून जर्मनीतून बॉल बेअरिंग व मशीन टूल्स ह्यांची निर्गत होते.

पोस्टाची तिकिटें

ग्रेट ब्रिटनमधील पोस्टांतून दरसाळ ७ अब्ज पोस्टाच्या तिकिट्यांची विक्री होते. वेगवेगळ्या किंमतीची २ कोटि तिकिटें रोज छापण्यांत येतात. रंगाची बचत करण्यासाठी काही तिकिट्यांचा रंग थोडा फिका करण्यांत आला आहे.

ट्रेझरी बिलोवर ९ आ. ९ पे व्याजाचा दर

गेल्या आठवड्यांत हिंदी रिझर्व्ह बँकेने हिंदुस्थान सरकारची ८ कोटि रुपयांची ट्रेझरी बिले विकली, त्यावर व्याजाचा सरासरी दर द. सा. द. शे. ९ आ. ९ पे इतका पडला.

"राष्ट्रीय" फूळ

प्रत्येक राष्ट्राचे समारंभाचे वेळी उपयोगांत आणण्यासाठी "राष्ट्रीय" फूळ ठरलेले असते. अशा तऱ्हेचे ठराविक फूळ अमेरिकेंत नाही. मूळ आपल्याच देशांतील, सर्वत्र सहज येणारे, राष्ट्रीय सुट्टीच्या वेळी बहर येणारे, इतर राष्ट्रांच्या फुलांहून वेगळे व देशाभिमानास पोषक असे "राष्ट्रीय" फूळ अमेरिकेसाठी निवडून काढण्यासाठी तेथील एका वृत्तपत्राने एक कमिटी नेमली आहे.

इंटरनेशनल बँक ऑफ इंडिया, लि., अहमदाबाद

वरील शेडचूल्ड बँकेने राजकोट येथे आपली शाखा नुकतीच उघडली आहे. मुंबई, आनंद, नडिआद व धोलका येथे तिच्या शाखा आहेत. बँकेचे सेवते भांडवल ८० लक्ष रुपये आहे.

मिठाचा पुरवठा भरपूर आहे

हिंदुस्थानांत दरसाळ सुमारे ५ कोटि, ३० लक्ष मण मिठाचा सप होतो. तेवढ्या मिठाचे उत्पादन करण्याची व्यवस्था असल्याने, मिठाचा तुटवडा पडण्याची भीति नाही, असे सरकारने जाहीर केले आहे.

दारुगोळ्याचे उत्पादन

अमेरिकेंतील दारुगोळ्याचे उत्पादन १९४१ च्या मानाने आता चौपट वाढले आहे. कॅनडातील उत्पादनांत तिपटीची वाढ झाली आहे. दोन्ही देशांत उत्पादन आणखीहि मोठ्या प्रमाणांत ह्यापुढे होईल.

विधिमंडळाच्या सभासदांचा भत्ता

मध्यवर्ती असेंब्लीच्या एकाद्या सभासदास एकाद्या रेल्वेवर मोफत प्रवास करण्याची परवानगी असल्यास, त्या प्रवासाच्या पहिल्या वर्गाच्या भाड्याचे तीन पंचमांश रकमेइतकाच भत्ता त्यास मिळू शकेल, असे हिंदुस्थान सरकारने ठरविले आहे.

कर्ज तडजोड मंडळें

गेल्या वर्षी निजाम राज्यांत शेतकऱ्यांच्या कर्जाची तडजोड करणारी १६ बोर्डे काम करित होती. त्यांनी २,०१३ अर्जदारांची २२ लक्ष रुपयांची कर्जे प्रत्यक्ष तपासून, ९९८ अर्जदारांच्या ११ लक्ष रुपयांच्या कर्जाची तडजोड केली व शेतकऱ्यांस ३३ लक्ष रुपयांची सूट मिळवून दिली.

अनुक्रमणिका

अनुक्रमणिका

पृष्ठ	पृष्ठ
१ विविध माहिती ... २३६	कारांचे उत्पन्न आणि
२ युद्धोत्तर पुनर्घटनेविषयी घोषणा ... २३७	सर्च-किरकोळीने विक्री
३ युद्धपरिस्थितीत सायपदा- र्थाचा पुरवठा ... २३८	करणान्या व्यापाऱ्यांच्या
४ स्फुट विचार ... २३९	तक्रारी-अमेरिकेंत सास-
हिंदी कडनवर्षांतीची लंड- नला भेट-प्रातिक सर-	गी सर्चांचे नियंत्रण.
	५ वक्षिस्त समारंभ ... २४०
	६ ट्रस्ट ऑफ इंडियाची
	वार्षिक सभा ... २४१

अर्थ

बुधवार, ता. १९ जुलै, १९४२

युद्धोत्तर पुनर्घटनेविषयी घोषणा

युद्धोत्तर काळांत राष्ट्रांचे परस्पर-संबंध, विशेषतः आर्थिक संबंध कसे रहावे ह्याविषयीचे आपले विचार ब्रिटिश आणि अमेरिकन मुत्सद्दी वारंवार प्रकट करीत आहेत. युद्धानंतर पुढे काय व्यवस्था करावी ह्याची चर्चा तें चालू असतांना कशास हवी ? असें कोणास वाटण्याचा संभव आहे. परंतु प्रस्तुत युद्धाचे उद्दिष्ट स्पष्ट झाल्यावाचून तें यशस्वी करण्याचे प्रयत्न पाहिजे तसे उत्साहपूर्ण व कार्यक्षम होऊं शकणारं नाहींत हे घेवें लक्षांत ठेवले पाहिजे. विशिष्ट निश्चित ध्येयानें प्रेरित झालेलीं राष्ट्रांचे चिकाटीनें व धैर्यानें लढण्यास समर्थ होतात, कारण, त्यांचे युद्ध तत्त्वांच्या रक्षणासाठी असते आणि त्यांच्या सिद्धीकरता तीं वाटेल तो स्वार्थत्याग करण्यास तयार होतात. प्रेसिडेंट रूझवेल्ट ह्यांनीं प्रस्तुत युद्धांतले आपले ध्येय अनेकवेळां स्पष्ट करून सांगितले आहे आणि त्याचा अंतर्भाव " अटलांटिक सन्देश " करण्यांत आला आहे. स्वातंत्र्यासाठी आणि जर्मन व जपानी जुलमाविरुद्ध झगडण्याकरितां सर्व राष्ट्रांस अमेरिका भरपूर सहाय्य देईल असें आश्वासन प्रेसिडेंट रूझवेल्ट ह्यांनीं दिले आहे. जगाच्या युद्धोत्तर पुनर्घटनेत व्यक्ती व राष्ट्रे ह्यांचे स्वातंत्र्य अबाधित राखणे, त्यांचे दारिद्र्यापासून संरक्षण करणे व सर्व राष्ट्रांस अन्न व कच्चा माल ह्यांचा अनिर्बंध पुरवठा होण्याची तजवीज करणे ह्या ध्येयांचा स्पष्ट उल्लेख अटलांटिक सन्देशांत आहे. गेल्या आठवड्यांत इंग्लंडचे परराष्ट्रमंत्री, मि. अँथनी ईडन आणि अमेरिकेचे सेक्रेटरी ऑफ स्टेट, मि. कॉर्डेल हल ह्यांनीं प्रस्तुत विषयावर भाषण करून युद्धोत्तर योजनेच्या तत्त्वांची पुन्हा घोषणा केली. त्याचप्रमाणे, ब्रिटिश लॉर्डच्या सभेत युद्धोत्तर काळातील सांपत्तिक व्यवस्थेची चर्चा झाली. सध्या इंग्लंड व अमेरिका ह्यांचे युद्धासंबंधांतले घोरण पूर्ण सहकार्याचे व एकसूत्री असे आहे. हा एकसूत्रीपणा आणि त्याच्या मुळाशी असलेले ध्येयवादित्व युद्धानंतरच्या शांततेच्या परिस्थितीतहि अबाधित रहावे अशी वर उल्लिखिलेल्या भाषणांतली विचारसरणी आहे.

नास्ती लोकांनीं युरोपांत जित राष्ट्रांवर जे अत्याचार चालविले आहेत त्यांचे प्रायश्चित्त-योग्य वेळीं त्यांस देण्याचा इंग्लंड

व अमेरिका ह्यांच्या कृतनिश्चय आहे असे मि. ईडन म्हणाले. गेलें महायुद्ध आपण जिंकलें पण त्यांच्या अखेरिंस स्थापन झालेल्या शांततेचे रक्षणे करण्यांत आपणांस यश आलें नाहीं; ह्याचें कारण युद्ध आपण नेटानें शेवटास नेलें, पण त्याच नेटानें युद्धोत्तर व्यवस्था राखण्यांत आली नाहीं, पण ही चूक ह्या लेखेस होऊं देतां कामा नये असे त्यांनीं बजावले. शत्रुराष्ट्रांचे पूर्ण निःशस्त्रीकरण केले जाईल आणि युद्धामुळे निकृष्टावस्थेस पोचलेल्या राष्ट्रांस अन्नवस्त्रांचा पुरवठा करण्यांत येऊन आपल्या आर्थिक जीवनाची घडी पुन्हा बसवण्यास त्यांस सहाय्य दिले जाईल, ह्यासंबंधांत मि. ईडन ह्यांनीं पुढे मांडलेला मुद्दा असा होता कीं, युद्धानंतर पुनर्रचनेमध्ये ज्यांस सहाय्य देण्यांत येईल त्या राष्ट्रांचे स्वातंत्र्य कायम राखण्याची व्यवस्था होईल आणि त्यांचेवर कोणतेहि परावलंबन लावण्यांत येणार नाहीं. राजकीय दृष्ट्या मागसलेल्या लोकांस स्वतःची प्रगति घडवून आणण्यासाठी उत्तेजन व सहाय्य मिळेल. युद्धोत्तर आंतरराष्ट्रीय संबंध नैतिक पायावर उभारण्यांत आले पाहिजेत आणि सर्व राष्ट्रांच्या जरूरीच्या आर्थिक गरजा सहकार्यानें भागवल्या जाण्याची तरतूद त्यांमध्ये असली पाहिजे. ह्या नवीन युगाची पूर्वतयारी एवढापासून करण्यांत आली पाहिजे आणि तिचे-विषयी इंग्लंड व अमेरिका ह्यांचे पूर्ण ऐकमत्य आहे असे मि. ईडन ह्यांनीं सांगितले. त्यांचा ध्येयवाद आणि नियोजित कार्यक्रम यांस मि. कॉर्डेल हल ह्यांनीं आपल्या भाषणांत दुजोरा दिला.

लॉर्डच्या सभेत युद्धोत्तर काळातील आंतरराष्ट्रीय सांपत्तिक व्यवस्था ह्या विषयावर चर्चा झाली. तीमध्ये लॉर्ड ॲडिसन म्हणाले कीं प्रचंड कर्जे व चलने ह्यांची समाधानकारक व्यवस्था लावण्यास एक आंतरराष्ट्रीय कमिशन स्थापावें लागेल आणि त्यास सर्व देशांत मजुरीचे दर निश्चित करावे लागतील. लॉर्ड पेरी म्हणाले कीं युद्ध सर्चांचा फार मोठा बोजा इंग्लंड वहात असून आपल्या जबाबदारीचा हिस्सा तें राष्ट्र पत्करील पण इतर राष्ट्रांनीं तिच्यामध्ये अंशभागी होणे आवश्यक आहे. ब्रिटिश मंत्रिमंडळाच्या धर्तीनें भाषण करतांना लॉर्ड सायमन ह्यांनीं सांगितले कीं, काहीं लोक युद्धानंतर सुवर्ण मूल्यमापनपद्धतीचे चलन पुन्हा स्थापन करण्याची भाषा बोलत आहेत; पण मागील युद्धाच्या अखेरच्या काळांत झालेल्या चुकांची पुनरावृत्ति न होण्याची खबरदारी घेण्याचा निश्चय करण्यांत आलेला आहे. युद्धाचा सर्च पैशांत मोजला जाणार नाहीं अशा अर्थाच्या प्रेसिडेंट रूझवेल्ट ह्यांच्या घोषणेचा निर्देश करून आपण त्यांच्याशीं सर्वस्वी सहमत असल्याचे त्यांनीं सांगितले. युद्धाचा फायदा कोणा-त्याहि एका राष्ट्रास मिळतां कामा नये आणि आर्थिक पुनर्घटने-मध्ये सर्व राष्ट्रांनीं सारसीच भागीदारी उचलणे अगत्याचें आहे असे म्हणून ह्या उच्च नैतिक भूमिकेवर इंग्लंड व अमेरिका ह्यांचे एकसूत्री घोरण आहे व राहिल असे उद्गार लॉर्ड सायमन ह्यांनीं काढले. युरोपांतलीं अनेक राष्ट्रे जर्मनीनें उध्वस्त केली आहेत आणि चीनमध्ये जपाननें भयंकर अत्याचार करून त्या राष्ट्राचा नाश केला आहे. शत्रुराष्ट्रांनीं सर्व जगावर आर्थिक आपत्ति आणली आहे. ह्या दुष्ट विध्वंसाचे परिणाम नष्ट करून मानवी जीवनाची व्यवस्थित व सुरक्षित घडी बसवण्याचें कार्य किती प्रचंड व अवघड आहे ह्याची कल्पना येणे देखील कठिण आहे. तें यशस्वी होण्यास मित्र राष्ट्रांनीं उच्च नैतिक भूमिकेवरूनच पुनर्रचनेचे प्रयत्न करणे अगत्याचें आहे. ह्याची जाणीव इंग्लंड व अमेरिका ह्या देशांत जागृत आहे हे समाधानकारक आहे.

युद्धपरिस्थितीत साद्यपदार्थांचा पुरवठा

(२)

(प्रो. वा. गो. काळे यांचे मुंबई रेडिओवरील भाषण, रेडिओ अधिकाऱ्यांचे रूपेने उद्धृत केले आहे.)

सरकारांनी ह्या कामावर खास अधिकारी नेमले आहेत आणि ते रेलवेज व घाऊक व्यापारी ह्यांच्याशी विचार विनिमय करून जरूरीच्या साद्य पदार्थांची जनतेची मागणी पुरी पाडता येईल अशी व्यवस्था करतात. गव्हाच्या सार्वत्रिक पुरवठ्याचे व त्याच्या उत्पादनक्षेत्रांचे वैशिष्ट्य लक्षांत घेऊन मध्यवर्ती सरकारने त्या मालाच्या व्यवस्थित वाटणीचे नियमन करण्यासाठी एक खास अधिकारी नेमला आहे. कोठे, कोठून व किती गहू रेलवेने पाठवला जावा हे त्याने ठरवावयाचे असून पुरवठ्याची समाधानकारक वाटणी करावयाची आहे. साखरेच्या पुरवठ्याचे बाबतीत अशीच तजवीज केलेली आहे. देशाच्या निरनिराळ्या भागांत साखरेचे कारखाने असले तरी संयुक्त प्रांत व बिहार येथे साखरेचे उत्पादन फार मोठ्या प्रमाणावर होते आणि तेथून दूरदूरच्या प्रांतांत साखर पुरवण्यांत येते. हा व्यापार मामुली पद्धतीने चालू दिल्यास साखरेचा पुरवठा नीट वाटला न जाता तिच्या किंमती मात्र चढतील असे दिसून आल्यावरून किंमती व विक्री ह्यांचे नियंत्रण एका खास सरकारी अधिकाऱ्याकडून केले जात आहे. किंमती ठरविलेल्या आहेत आणि परवाना असलेल्या व्यापाऱ्यांमार्फत विक्री होत आहे.

व्यापारी व्यवहारांचे यंत्र

पावसाळ्याच्या प्रारंभापासून धान्याची पिके हार्ती येतील तो-पर्यंतच्या अवधीत साद्य पदार्थांचा पुरवठा घाऊक व्यापाऱ्यांच्या साठवणीमधून होणे अपरिहार्य असते. ह्यावेळीं प्रत्यक्ष शेतकऱ्यांच्या हातांतून त्यांनी केलेली पिके व्यापारी वर्गाकडे गेलेली असतात आणि त्यांस स्वतःस हाच माल लागेल तसतसा विकत घ्यावा लागतो. शहरी लोकांचे व कामकऱ्यांचे व्यापाऱ्यांवरचे अवलंबून ह्या दृष्टीने आश्चर्यकारक वाटण्याचे कारण नाही. शांत-तेच्या काळांत व मामुली परिस्थितीत व्यापारी व्यवहारांचे यंत्र सुरळीत चालते आणि ते सामान्य जनतेस उपयुक्तहि ठरते; सुगीच्या वेळीं खरीदलेला साठवणीतील माल बेताबेताने विक्रीस काढणे आणि पुढे त्याचा तुटवडा होण्याचा संभव आहे असे दिसून आल्यास त्याचे भाव थोडे चढवून मागणी-पुरवठ्याचा मेळ घालणे ही व्यापारी वर्गाची सामाजिक कामगिरी होय आणि व्यापारांतला नफा हा तिचा मोबदला समजला जातो. मामुली परिस्थितीत सुरळीतपणाने चालणारे हे व्यापारी व्यवहारांचे यंत्र युद्धासारख्या काळांत मात्र चांगले काम देऊ शकत नाही. एखाद्या ठिकाणी विशिष्ट मालाच्या किंमती चढल्या असता त्यांचा फायदा घेण्यासाठी धंदेवाले बाहेरून तो माल आणतात आणि ह्या रीतीने स्थानिक पुरवठा वाढला म्हणजे किंमती उतरतात. परंतु हा नियम पुरवठ्याची व वहातुकीची परिस्थिति बदलल्यामुळे लागू पडत नाही. वहातुकीचे प्रमुख साधन आगगाड्या होत. त्यांचा उपयोग युद्धोपयोगी जिनसांची ने-आण करण्यांत प्रथम झाला पाहिजे हे निर्विवाद आहे. लष्करी गरजांचे अग्रेसरत्व गृहीत धरून आणि जनतेच्या निकडीच्या मागण्यांस त्यांच्या खालोखाल महत्त्व देऊन त्या भाग-

वण्याची व्यवस्था सरकारास करावी लागते. ह्या विषयीची जबाबदारी सरकारावर येऊन पडते तेव्हा ती पार पाडण्यास व्यापारी व्यवहारांचे नियंत्रण करणे ओघानेच प्राप्त होते. मागणी-पुरवठ्याचे व वैयक्तिक आर्थिक स्वातंत्र्याचे तत्त्व येथे गैरलागू आहे आणि व्यापारी व जनता यांनी नियंत्रणाच्या योजना यशस्वी होण्यासाठी सहकार्य करणे अगत्याचे आहे. लोकांनी खाण्यापिण्याचे जिनस, कापड इत्यादि नित्याच्या जरूरीच्या वस्तु किती वापराव्या त्याचे नियंत्रण किती तरी अधिक कडक रीतीने इंग्लंडमध्ये तेथील सरकारने केले आहे. त्या सर्वव्यापी नियंत्रण योजनेच्या मानाने हिंदुस्थानांतील व्यवस्था अतिशय सौम्य आहे ह्यांत शंका नाही. सामान्य लोकांच्या गरजा व सोयी ह्यांच्याकडे प्रथम पाहून जरूर वाटणारे निबंध आर्थिक व्यवहारांवर घालणे सरकारचे आद्य कर्तव्यच आहे. व्यापाऱ्यांप्रमाणे नागरिकांनी मात्र जरूरीपेक्षा अधिक माल साठवता कामा नये.

नियंत्रणाची अंमलबजावणी

गेल्या महिन्यांत देशाच्या निरनिराळ्या भागांत आणि ह्या प्रांतांत व मुंबई शहरांतहि कित्येक महत्त्वाच्या साद्य व इतर पदार्थांच्या किंमती बेसुमार वाढल्या, पुढे किंमती आणखी वाढतील आणि त्याचा फायदा आपणांस मिळवता येईल किंवा पुढे मालाचा तुटवडा होईल तो कमी जाचक व्हावा म्हणून कांहीं व्यापाऱ्यांनी ठिकठिकाणी माल दडपून ठेवला किंवा त्याबद्दल अवास्तव किंमती घेतल्या अशा तक्रारी होऊन सामाजिक हितास विघातक अशी ही कृत्ये करणारांस शासनहि झाले आहे. एकीकडे आवश्यक जिनसा मिळण्याची लोकांस अडचण भासत असता दुसरीकडे कांहीं व्यापाऱ्यांचे जवळ माल साठलेला होता ही स्थिति चालू देणे लोकहिताच्या दृष्टीने सरकारास शक्यच नसल्याने नियंत्रणाची अंमलबजावणी कडक रीतीने त्यास करावी लागली आहे. तांदूळ व साखर ह्या जिनसांच्या विक्रीच्या व किंमतीचे नियंत्रणाची योजना मुंबई सरकारने अलीकडे अंमलांत आणली आहे तिच्यावरून ह्या परिस्थितीवर उत्कृष्ट प्रकाश पडतो. मुंबई शहरांत तांदूळाच्या किंमती विलक्षण वाढल्या तेव्हा चौकशी अंती असे आढळून आले की बेताच्या भावाने खरीदलेला माल कित्येक व्यापाऱ्यांच्या ताब्यांत असून त्यांनी भरमसाट नफेबाजी चालवली होती. हा अनिष्ट प्रकार बंद पाडण्यासाठी सरकारने भिन्न-भिन्न प्रकारच्या तांदूळाच्या घाऊक व किरकोळ किंमती ठरवून टाकल्या असून त्यांच्यापेक्षा अधिक भावाने माल विकणे हा गुन्हा ठरवला आहे. ह्या नियंत्रणांतून निसटण्याचा कांहीं व्यापारी प्रयत्न करतील आणि ठराविक किंमतीस विकण्यासाठी आपला माल बाहेर काढणारच नाहीत हे संभवनीय असल्याने सरकारने तांदूळाच्या साठ्यांचेच नियंत्रण केले आहे. घाऊक व्यापाऱ्यांनी सरकारच्या परवानगीवांचून आपल्या साठ्यांतून तांदूळ हालवता कामा नये किंवा किरकोळ व्यापाऱ्यांस व इतरांस विकता कामा नये असा हुकूम काढण्यांत आला आहे. प्रांताबाहेरून तांदूळ आणण्याची व स्थानिक पुरवठा वाढवण्याची व्यवस्थाहि सरकार करित असून तिचे योगाने ह्या मालाचा तुटवडा होण्याची भीति उरणार नाही.

(संपूर्ण)

सुट विचार

हिंदी फंडनवीसांची लंडनला भेट

हिंदुस्थान सरकारचे फंडनवीस, सर जेरी रेस्मन, हे नुकतेच लंडनला गेले आहेत आणि ते ब्रिटिश फंडनविशीं खात्याशी महत्त्वाच्या सांपत्तिक प्रश्नांची चर्चा करणार आहेत असे प्रसिद्ध झाले आहे. युद्धाच्या पडामोडींमुळे हिंदुस्थानच्या सांपत्तिक परिस्थितीबाबत अनेक गुंतागुंतीचे प्रश्न उपस्थित झाले असून ब्रिटिश सरकाराच्या संमतीने त्यांचा निकाल लावून येणे सर जेरी ह्यांस आवश्यक झाले आहे. हिंदुस्थानांत लष्करी खर्च सारखा वाढत आहे. त्यांतला किती भाग ब्रिटिश तिजोरीवर पडायवा ह्याचा निर्णय व्हावयाचा आहे. युद्धसर्वांच्या वाटणीचा प्रश्न सोडवतांना त्याची आपल्या पुरती योग्य जबाबदारी ब्रिटिश सरकारने उचलली पाहिजे असा आग्रह हिंदुस्थानच्या फंडनवीसांनीं घरणे स्वाभाविक आहे आणि हिंदी लोकमताच्या दृष्टीने ते अगत्याचेंहि आहे. तसेच, अमेरिकेने पुरवलेल्या युद्ध सामुग्रीच्या देण्याबाबतचा हिशेब "लीज अँड लेंड"च्या व्यवस्थेस अनुसरून किती व कसा व्हावयाचा हाहि प्रश्न महत्त्वाचा आहे. ह्या सामुग्रीचे देणे उधारीच्या मात्याने हिशेबीं घरण्याची पद्धति अवलंबण्याचे संबंधांत समाधानकारक निर्णय झाला पाहिजे. साम्राज्य सरकारच्या वतीने हिंदुस्थान सरकार ह्या देशांत फोटोवधुि रुपयांच्या रकमांचा बटवडा करित आहे. ह्या रकमा हिंदुस्थान सरकारच्या रिझर्व्ह बँकेच्या सात्यांत लंडनमध्ये जमा होत आहेत, त्यांचे काय करावयाचे हेहि सर जेरी ह्यांस ठरवून घ्यावे लागेल. हिंदुस्थानचे विलायतेतले कर्ज फेडून टाकून ह्या शिलकांची वजावाट करण्याच्या उपायाचा अवलंब आतांपर्यंत झाला आहे आणि होत आहे. मुदतबंदी विलायती कर्जाची फेड झाली आहे आणि साडेतीन टक्के व्याजाच्या विनमुदती कर्जाची फेड पुढील वर्षी केली जाईल. ह्या प्रकारच्या कर्जफेडीस पुरवून उरले इतक्या हिंदुस्थानच्या शिलका लंडनमध्ये साठू लागल्या असता तो पैसा इकडे कसा परत आणावयाचा हा येथे प्रश्न आहे. तो पैसा लंडनमध्ये गुंतवावा की काय आणि तसा गुंतवावयाचा म्हणल्यास कोणत्या तऱ्हेने ही गुंतवणूक करावी ह्याची चर्चा हिंदी फंडनवीस लंडनमध्ये ब्रिटिश तिजोरीशी करताई. हिंदुस्थानच्या चलन सात्याच्या निधीपैकी २६६ कोटी रुपये स्टॅलिंग रोक्यांत आज लंडनमध्ये गुंतलेले आहेत असे रिझर्व्ह बँकेच्या ताज्या हिशेबी तक्त्यावरून दिसते. ह्या बँकेच्या बँकिंग झालेत ८४ कोटी रुपये ह्याप्रमाणेच बाहेर गुंतलेले आहेत असे त्या हिशेबांत नमूद आहे. लंडनमध्ये फुगणाऱ्या हिंदी शिलकांची विल्हेवाट हा सर जेरी ह्यांच्या तेथील चर्चेतला एक प्रश्न असणें अपेक्षित आहे. हिंदी फंडनवीस लंडनहून परत आले म्हणजे आपल्या वाटाघाटींतून कोणते निर्णय बाहेर पडले ह्याची माहिती ते येथे देतील तेव्हां प्रस्तुत प्रश्नावर आवश्यक तो प्रकाश पडेल असे समजण्यास हरकत नाही.

प्रांतिक सरकारांचे उत्पन्न आणि खर्च

हिंदुस्थानचा लष्करी खर्च मध्यवर्ती सरकारावरच सर्वस्वी पडत असल्याकारणाने त्याच्या जमासर्चात सुट येणे स्वाभाविक आहे. जादा खर्च, जादा कर व वाढते कर्ज हे मध्यवर्ती सरकाराच्या सांपत्तिक स्थितीचे युद्धकालीन विशेष आहेत. ह्या बाबतींत प्रांतिक सरकारांची स्थिति भिन्न आहे. कारण, लष्करी खर्च त्यांच्या वाट्यास येत नाही. तथापि, युद्धजन्य परिस्थितीचा परिणाम त्यांच्याहि तिजोऱ्यांवर थोडा बहुत झाल्या-

बाचून रहात नाही. ह्या देशांतील अकरा प्रांतिक सरकारांचा खर्च १९४०-४१ च्या मानाने १९४२-४३ च्या अंदाज-पत्रकाप्रमाणे ९ कोटी रुपयांनीं वाढला आहे. १९४०-४१ च्या पुऱ्या झालेल्या हिशेबांत प्रांतिक सरकारांचे एकूण उत्पन्न ९५ कोटी रुपये होते आणि चालू वर्षांत तत्सम आकडा १०४ कोटी रुपयांचा भरण्यांत आला आहे. गेल्या वर्षाच्या पुस्त अंदाज पत्रकाप्रमाणे त्यांचा खर्च १०५ कोटी रुपये झाला आहे. १९४०-४१ आणि १९४२-४३ ह्या तीन वर्षांच्या अवधीत प्रांतिक उत्पन्न ७ कोटी रुपयांनीं वाढले आहे. ह्या तीन वर्षांचे आंकडे अनुक्रमे करून ९७, १०९ व १०४ असे आहेत. प्रांतिक सर्चात झालेल्या वाढीचा संबंध अप्रत्यक्ष रीतीने युद्ध परिस्थितीशी येतो. पोलिस जाते, विन लष्करी संरक्षण, महागाई भत्ता, जमीन महसुलांत सुट, युद्धोत्तर बाबींविषयीची सांपत्तिक तरतूद (मुंबई व संयुक्त प्रांत) इत्यादि बाबींवर अधिक खर्च झालेला आहे. प्रांतिक सरकारांचे उत्पन्न वाढण्याचे प्रमुख कारण प्राप्तीवरील कराच्या वसुलीतला वाढलेला त्यांचा हिस्सा आणि मध्यवर्ती सरकारकडून त्यांस मिळालेले द्रव्य-सहाय हे होय. जमीन-महसुल आणि जंगलांचे व एकदाइज सात्याचे उत्पन्न ह्यांतहि वाढ झाली आहे.

किरकोळीने विक्री करणाऱ्या व्यापाऱ्यांच्या तक्रारी

गेल्या आठवड्यांत मुंबईतील बाऊक दुकानांवर किरकोळ विक्रीच्या दुकानदारांनीं निरोधन करण्यास प्रारंभ करून आपली गाऱ्याणीं वेष्टीस टांगली व डायरेक्टर ऑफ सिव्हिल सप्लाइज, मि. पंजाबी ह्यांची भेन डीटर्स असोसिएशनने गाठ घेऊन त्यांचेपुढे आपल्या तक्रारी मांडल्या. असोसिएशनने सुचविलेल्या सुधारणा पुढीलप्रमाणे आहेत : सर्व प्रकारचा तांदूळ नियंत्रित किंमतीस मिळावा. परवाने सत्वर मिळण्याची व्यवस्था व्हावी. किरकोळीने विक्री करणाऱ्या व्यापाऱ्यांस माळ मिळण्याच्या पद्धतीत आमूलाग्र सुधारणा घडून यावी. भिंबंडी, पन्वेल व कल्याण जातीच्या तांदळांतील फरकाप्रमाणे किंमती ठरविण्यास बाऊक व्यापाऱ्यांस भाग पाडावे. व्यापाऱ्यांस दररोज ४०० पोती सासर मिळते, ती ५०० पोती करण्यांत यावीत. सासरेच्या पोत्यांचे वजन निश्चित असावे व किरकोळ व्यापाऱ्यांस पोती वजन करून मिळावीत. लहानसहान स्वेदीदारांसहि विले करून देण्याची व्यापाऱ्यांवर सक्ती नसावी. ज्यांना शिक्षा झालेली आहे, अशांना विक्रीचा परवाना कंट्रोलरने नाकारू नये. बाऊक व्यापाऱ्यांनीच स्वतः नफा मिळविण्यासाठी किरकोळ विक्रीचीं दुकाने उघडू नयेत. मालावर नियंत्रण बसवितांना किरकोळ व्यापाऱ्यांचे प्रतिनिधींचा सल्ला घेण्यांत यावा, इत्यादि. मि. पंजाबी ह्यांनी असोसिएशनचे म्हणणे ऐकून घेऊन त्यांच्या तक्रारीचा फाळजीपूर्वक विचार करण्याचे आश्वासन दिले. तांदळाचा पुरवठा अपुरा नाही, असे गव्हर्नरांचे सल्लागार मि. नाईट ह्यांनी जाहीर केलेच आहे. तेव्हा त्यांच्या पुरवठ्याच्या व्यवस्थेत कार्यक्षमता निर्माण होऊन जनतेची व व्यापाऱ्यांची सोय पहाण्यास अडचण पडू नये.

अमेरिकेंत खाजगी सर्चाचे नियंत्रण

युद्धांत पडलेल्या सर्व राष्ट्रांचा खर्च सहाजिकच विलक्षण रीतीने वाढतो आणि तो पैसा लोकांच्या हातीं जाऊन त्यांची पदार्थ विकृत घेण्याची शक्ति वृद्धिगत होते आणि दुसऱ्या बाजूस जिनसांचा पुरवठा युद्धपरिस्थितीमुळेच मर्यादित झाल्याने मागणी-पुरवठ्याचा परस्पर-संबंध बिघडून महागाई सार्वत्रिक होऊ लागते आणि तिची तीव्रता अधिकाधिक होत जाते. देशांत महयुद्धाचा पारा सारखा चढत राहिल्यास तिचा ताण सामान्य

जनतेच्या रहाणीवर होऊन ह्या परिस्थितीवर उपाय म्हणून काम-करी व नोकरवर्ग हांची पगारवाढीविषयीची सारखी टोचणी चालू राहते. ह्या मागणीस अनुसरून पगारवाढ हाती की पदार्थ विकत घेण्याचे जनतेचे सामर्थ्य आणि चलन ह्यांचा विस्तार होतो आणि महागाईच्या प्रवृत्तीस पुन्हा जोर लागतो. युद्धकाळातली ही अडचणीची परिस्थिती अमेरिकेसारख्या देशांत; तेथे युद्धसर्च बेसुमारपणाने चढत असल्याने, विशेषच जाणवावी हे स्वाभाविक आहे. बेसुमार चलन-वाढीचा प्रश्न तेथे वस्तुतः अत्यंत निकडीचा झाला आहे. त्याचे संबंधांत प्रेसिडेंट रूझवेल्ट कॉॅंग्रेसपुढे आपली एक योजना मांडणार आहेत असे समजते. मजुरीच्या दरांच्या वाढीवर आणि जिनसांच्या बाजारभावावर नियंत्रण असे तिचे दुहेरी स्वरूप राहिल असे दिसते. महागाईच्या प्रमाणात मजुरीचे दर वाढवले जाणे योग्य व न्यायाचे होणार आहे ह्यात शंका नाही. पण ह्या महागाईस आळा घालण्याचा म्हणजे पदार्थांच्या पुरवठ्याचे नियंत्रण व्यवस्थित व्हावे लागेल. अशा रीतीने हा प्रश्न मोठ्या गुंतागुंतीचा असून तो सोडवण्याच्या उपायाने कामकरी वर्गाचे समाधान होणे अगत्याचे आहे. ह्यासंबंधात स्वतंत्र कायदा करण्याची आवश्यकता नाही; अमेरिकेच्या प्रेसिडेंटस कार्यकारी सरकाराचे मुख्य ह्या नात्याने जे अधिकार आहेत त्यांच्या कक्षेत मजुरीचे दर व बाजारभाव ह्यांचे नियंत्रण बसते. नागरिकांनी कोणते जिनस वापरावे आणि ते किती वापरावे ह्याचे नियमन होणे हेहि ह्या नियंत्रणांत अगत्याचे असते हे सांगायला नको. प्रेसिडेंट रूझवेल्ट आपल्या पुढचा अवघड प्रश्न कसा सोडवतात ह्याची माहिती बोधप्रद झाल्यावाचून रहाणार नाही.

बक्षिस समारंभ.

नासिक, सिन्नर, निफाड, दिंडोरी व चांदवड तालुक्यांतील को-ऑपरेटिव्ह सोसायटीच्या यशस्वी सेक्रेटरींना प्रशस्ति-पत्रके व बक्षिस देण्याचा समारंभ तारीख ९-७-४२ रोजी मे. जी. एस. डी. कार्लिया, असिस्टंट कलेक्टर, नासिक यांचे अध्यक्षतेखाली साजरा करण्यांत आला. सभेस रावबहादूर वंदेकर, एम्. जे. वीक्षित, रिटायर्ड, कलेक्टर, श्री. एम्. आर. दळवी व सहकारी खात्याचे प्रमुख अधिकारी व इतर सहकारप्रेमी मंडळी उपस्थित होती. प्रथमतः रा. व. वंदेकर यांच्या विनंतीवरून मे. कार्लिया साहेब यांनी अध्यक्षस्थान स्वीकारले. त्यानंतर श्री. एल. डी. कानडे, एज्युकेशनल सुपरवायझर यांनी सहकारी शिक्षणाच्या योजनेबद्दलची सविस्तर माहिती दिली. नंतर मे. जी. के. प्रधान, ऑडिटर साहेब नासिक, यांनी सहकारी शिक्षणाच्या महत्त्वाबद्दल उद्बोधक व उपदेशात्मक भाषण केले. त्यानंतर श्री. एम्. आर. दळवी, नासिक जिल्हा राष्ट्रीय युद्ध आघाडी समितीचे प्रमुख कार्यकर्ते, यांनी सोसायटीच्या सेक्रेटरींना चालू युद्धांत कोणत्या प्रकारची मदत करता येईल याबद्दलच्या महत्त्वाच्या सूचना दिल्या. त्यानंतर सेक्रेटरी लोकांना अध्यक्षसाहेबांनी प्रशस्ति पत्रके दिली. व त्यांत श्री. एन्. एम्. गोंडगांवकर व श्री. व्ही. आर. कोष्टी यांना आपआपल्या कुसळा पहिले आल्याबद्दल "सहकारी सोसायटीच्या अंतरव्यवस्था" हे पुस्तक व रोप्यपत्रके ही बक्षिसे दिली, व सेक्रेटरी लोकांना सेढोपाडी राहून ग्रामीण जीवन सुधारण्याबद्दल संदेश दिला. ह्यानंतर रा. व. वंदेकर यांनी सहकारी चळवळ व शिक्षणक्रम याबद्दल माहितीपूर्ण भाषण करून अध्यक्ष यांचे आभार मानून त्यांना पुष्पहार घातला. सभेच्या कामाकरिता रा. व. वंदेकर यांनी हॉल दिल्याबद्दल त्यांचे श्री. जी. के. प्रधान साहेब यांनी आभार मानल्यावर हा समारंभ संपला.

दि बँक ऑफ इंडिया लि.

विनिष्कृत मजुरीच्या दरांच्या वाढीवर उपाय म्हणून काम-करी व नोकरवर्ग हांची पगारवाढ हाती की पदार्थ विकत घेण्याचे जनतेचे सामर्थ्य आणि चलन ह्यांचा विस्तार होतो आणि महागाईच्या प्रवृत्तीस पुन्हा जोर लागतो. ह्या मागणीस अनुसरून पगारवाढ हाती की पदार्थ विकत घेण्याचे जनतेचे सामर्थ्य आणि चलन ह्यांचा विस्तार होतो आणि महागाईच्या प्रवृत्तीस पुन्हा जोर लागतो.

अधिकृत भांडवल रु. १,००,००,०००
बसुल झालेले भांडवल रु. १,००,००,०००
रिझर्व फंड रु. १,१०,००,०००

मुख्य कचेरी: ओरिएण्टल बिल्डिंग, मुंबई.

मुंबईमधील शाखा: मुलियन एक्सचेंज, कुलाबा, कालवादेरी आणि मलबार हिल.

इतर शाखा: अहमदाबाद (मद्र, मुख्य ऑफिस), अहमदाबाद (एलिस मिज शाखा), अहमदाबाद (स्टेशन शाखा), अंधेरी (मुंबई शेजारी), वांद्रे (मुंबई शेजारी), कलकत्ता (क्याम्प स्ट्रीट, मुख्य ऑफिस), कलकत्ता (बहा बहार), कलकत्ता (चौरंगी स्केअर), जमशेदपूर, कराची, नागपूर (किंग्जवे), नागपूर (इतबारी बहार), पुणे, पुणे शहर, राजकोट, सुरत.

लंडन एजन्ट्स: वेस्टमिन्सٹر बँक लिमिटेड.

डायरेक्टर्स: सर सुनीलाल व्ही. मेहता, के. सी. एस्. आय. (अभ्यस्त), श्री. अंबालाल सारामाई, सर जोसेफ के. नार्थ, मि. ए. गेडिस, सर कावसजी जडगिर, बॅरोनेट, के. सी. आय. ई., ओ. बी. ई., मि. दिनशा के. दाजी, श्री. रामनिवात रामनारायण.

करंट डिपॉझिट अकाउंट्स:

दररोजच्या रु. १०० ते रु. १,००,००० एकमेव्या शिल्लकेवर ३% दराने व्याज दिले जाते. रु. १,००,००० वरील व्याज सास योजनेने दिले जाते. सहामाही अखेर व्याजाची किमान रक्कम ५ रु. पेक्षा कमी झाल्यास व्याज दिले जात नाही. कायम, अल्प मुदतीच्या व सेव्हिंग बँक ठेवी योग्य व्याजांने स्वीकारल्या जातात. व्याजाचे दर पत्रद्वारे.

विलस व सेटलमेंट्सप्रमाणे बँक एक्सच्युटर व टूट्टी म्हणून काम करते. सर्व तन्हेचे टूट्टीचे काम केले जाते. नियम अर्ज करून मागवावेत.

बँकेसंबंधी नेहमीचा सर्वसामान्य व्यवहार केला जातो.

एजंट:—टी. आर. लालवाणी.

दि बँक ऑफ महाराष्ट्र लि.

हेड ऑफिस: पुणे शहर.

स्थानिक शाखा: डेकन जिमखाना, पुणे ४.

मुंबई शाखा: इलाल स्ट्रीट, फोर्ट, मुंबई.

अधिकृत भांडवल : रु. १०,००,०००
विक्रीस काढलेले भांडवल : रु. ५,००,०००
सपलेले भांडवल : रु. ४,४०,३५०
बसुल झालेले भांडवल : रु. २,२०,१०५
एकूण खेळते भांडवल : रु. ३५,००,०००

डायरेक्टर्स

प्रो. वा. गो. काळे, अध्यक्ष

श्री. धों. कु. साठे

श्री. मा. रा. जोशी

श्री. न. ग. पवार

श्री. श्री. गो. मराठे

श्री. ज्यं. वि. रानडे

श्री. र. चि. सोढोनी

श्री. वा. पुं. वडे

मि. फ. दो. पदमजी

बँकिंगचे सर्व व्यवहार केले जातात. शेअर व सरकारी रोखे यांची सुरेदीविक्री कसोशीने करून दिली जाते.

बँकेच्या शेअरवर १९४१ अखेर पुण्या होणाऱ्या वर्षी व. सा. व. शेकडा ४ टक्के करमाफ डिव्हिडंड दिले गेले. बँकेची शेअरविक्री चालू आहे.

म. वि. गोखले
मॅनेजर.

दि ट्रस्ट ऑफ इंडिया, अंशुअरन्स कंपनीची वार्षिक समा

रविवार ता. १८ जून रोजी दि ट्रस्ट ऑफ इंडिया अंशुअरन्स कंपनीच्या भागीदारांची वार्षिक सभा झाली. सभेत वार्षिक ताळेबंद व रेव्हेन्यू अकॉंटला मंजूरी, डायरेक्टर व ऑडिटर यांची निवडणूक झाली. अध्यक्षान्या भाषणाचा गोबवारा साली थोडक्यांत दिला आहे.

नवीन कामः—युद्धामुळे एकंदर व्यापारउदीमालाच मंदीची झळ लागत असून, युद्ध हिंदुस्थानचे दारांतच घेऊन ठेपल्याने ही परिस्थिति जास्तच विकट होऊं पहात आहे. परंतु याही परिस्थितीत कंपनीचे १९४१ सालचे नवीन कामाचे आंकडे गतवर्षीपेक्षा प्रगतीचेच आहेत. पुढील तुलनात्मक आंकड्यांवरून या कठीण परिस्थितीतहि सालोसाल स्थैर्याशी सुसंगत अशी, प्रगति करण्याचा क्रम कंपनीने अबाधित राखल्याचे आपल्याला दिसून येईल.

वर्ष	पॉलिसीची रकम	हप्त्याचे उत्पन्न	लाईफ फंड
१९३९	रु. ४,०७,५२०/-	रु. ७०,६५६/-	रु. ४८,७०६/-
१९४०	रु. ५,८३,१७२/-	रु. ७३,७९४/-	रु. ६१,४५५/-
१९४१	रु. ७,०१,८५६/-	रु. ८३,३३७/-	रु. ९८,०५५/-

विमा हप्त्याचे उत्पन्न, लाईफ फंड व नवीन काम या सर्वांमध्ये दिसून येणारी वाढ कंपनीची सर्वांगीण प्रगति होत असल्याचे द्योतक आहे.

खर्चः—सध्याच्या विकट परिस्थितीतहि या कंपनीचा खर्च नेहमीप्रमाणेच काटकसरीचा रहावा याबद्दल आम्ही शक्य तो दक्षता घेत आहो. आपले सर्वांचे प्रमाण अनेक जुन्या व प्रतिथयश कंपनीच्या प्रमाणाशी तुलना करून पाहिल्यास समाधानकारक असल्याचे दिसून येईल. थंदाचे वर्षी बेझवाडा, नेलोर इत्यादि ठिकाणी नवीन एजन्सीज देण्यांत आल्या आहेत. तरीहि प्रचारकार्यार्थ केलेल्या सर्वांच्या रकमेपैकी काहींहि रकम भांडवली खर्च म्हणून दाखविण्याची आवश्यकता भासली नाही.

कंपनीच्या इन्व्हेस्टमेंटसः—१९४१ अखेर आपल्यापाशी एक लाख, सत्त्याहत्तर हजाराचे (बाजार भावाप्रमाणे) सरकारी व निमसरकारी रोखे होते. विमा कायद्याप्रमाणे रिझर्व्ह बँकेकडे दहा हप्त्याने म्हणजे १९४७ अखेर आपल्याला दोन लाखांचे डिपॉझिट पुरे करता येईल. परंतु ता. ३१-१२-१९४१ पासून आजपर्यंत नवीन रु. २३,१८२/ चे रोखे घेऊन आपण एकंदर दोन लाखांचे सरकारी व निमसरकारी रोखे सरेदिले आहेत.

मूल्यमापनः—१९४१ अखेर कंपनीची दुसरी तीन वर्षे पुरी झाल्यामुळे कंपनीचे मूल्यमापन करून सरसुसमधून बोनस जाहीर करावा, अशी अपेक्षा असणे सहाजिकच आहे. परंतु आपल्याला हे माहीतच असेल की, विमा क्षेत्रातील अनेक तज्ज्ञांनी व काहीं जुन्या विमा कंपन्यांनीहि लढाईमुळे निर्माण होणाऱ्या आपत्तीस तोंड देण्यासाठी विमा कंपन्यांनी आपली मालमत्ता जपण्याचेच धोरण अनुसरावे व नफा दिसून आल्यास तो बोनस म्हणून सर्वां टाकू नये असे मत प्रतिपादन केले आहे. कायद्यानेच असा निबंध घालण्यात यावा, अशीहि मागणी कर-

ण्यांत आली असून त्याबद्दल विमा कंपन्यांची मतेहि गोळा करण्यांत आली आहेत. आम्हीहि या सावधगिरीच्या धोरणाशी सहमत असल्याने चालू सालचे मूल्यमापन पुढे टकलण्यांत आले आहे.

नागरिकांच्या जीविताची युद्ध जोखीमः—युद्धाची पावले हिंदुस्थानकडे वळू लागलेली दिसत असल्यामुळे नागरिकांना विम्याचे संपूर्ण संरक्षण देणे हा अत्यंत महत्त्वाचा विषय आज विमा कंपन्यांपुढे आहे. सध्या प्रसंग तात्काळ लक्षांत घेऊन कसलाहि जादा हस्त न आकारता युद्ध कालांतहि विमेदारांना विम्याचे संपूर्ण संरक्षण देण्याची तजवीज कंपनीने केली आहे. ही कंपनीची महत्त्वपूर्ण योजना वर्तमानपत्रांतून पूर्वीच जाहीर केली आहे. त्याचप्रमाणे ए. आर. पी. मध्ये काम करणाऱ्या आमच्या नागरिक विमेदारांनाहि वरील सोईचा फायदा मिळणार असल्याचे प्रसिद्ध केले आहे. आमच्या कंपनीचे जुने विमेदार आपल्या मूळ पॉलिसीज वाढवून घेऊन व इतर नागरिक नव्या पॉलिसीज घेऊन वरील सोईचा जास्तीत जास्त फायदा घेतील असा माझा विश्वास आहे. त्याचप्रमाणे ए. आर. पी. मध्ये काम करणारे आमचे जुने विमेदार याबद्दल आम्हांस धन्यवाद देऊन युद्धाचे सार्थक स्वतःला संपूर्ण संरक्षण निर्माण करतील, अशी माझी उमेद आहे.

मॅनेजिंग एजन्सीचा अस्तः—नव्या विमा कायद्याने जून १९४२ अखेर कंपनीची मॅनेजिंग एजन्सी रद्द होत आहे. आपले कंपनीचे मॅनेजिंग एजंट्सनी आजपर्यंत कंपनीची जी निःस्वार्थी व निरपेक्षपणाने सेवा बजाविली त्याबद्दल त्यांना याप्रसंगी धन्यवाद देणे आवश्यक आहे. त्याचप्रमाणे कंपनीला आज जी प्रतिष्ठा प्राप्त झाली आहे, त्याचे सर्व श्रेय मॅनेजिंग एजन्सी फर्मचे दोषे भागिदार श्रीमंत सरदार विंचुरकर आणि श्री. देशमुख यांनी कंपनीसाठी केलेल्या निःस्वार्थी सेवेलाच दिले पाहिजे. वैयक्तिक हिताचा किंचितसुद्धा मोह न घरता निव्वळ स्वार्थत्याग बुद्धीने त्यांनी आजपर्यंत कंपनीसाठी कष्ट सोसले हे आम्ही जाणतो, इतकेच नव्हे तर आज कंपनीला विमा व्यवसायांत मिळालेले महत्त्वपूर्ण स्थान हे त्यांच्याच कष्टांचे प्रतीक होय, असे म्हटले तर त्यांत थोडीसुद्धा अतिशयोक्ती होणार नाही अशी मी ग्वाही देतो. कंपनीशी असलेले त्यांचे जुने संबंध तुटण्याचे प्रसंगी श्रीमंत सरदार विंचुरकर व श्री. देशमुख यांचे तुम्हां सर्वातफे मी आभार मानतो.

निवृत्त होणाऱ्या मॅनेजिंग एजन्सी फर्मपैकी श्री. विश्वनाथ हरि देशमुख, बी. ए. यांना कंपनीचे मॅनेजर म्हणून नेमण्यांत आले आहे. त्यांचे नेतृत्वाखाली कंपनीची उत्तरोत्तर भरभराटच होईल, असा मला विश्वास बाटतो.

हिंदुस्थान-अमेरिका व्यापार

हिंदुस्थानाचा अमेरिकेशी होणारा व्यापार दिवसानुदिवस वाढत आहे. १९४०-४१ मध्ये आयात त्यापूर्वीच्या वर्षाच्या मानाने सुमारे दुप्पट होऊन त्याची किंमत १४३ कोटीची २७ कोटी रुपये झाली व निर्यात ४३ कोटीची भर पडून ती ३२ कोटी रुपये झाली. निर्यात मालांत ताग, कातडी, लस, फळे, भाज्या, कपास, लोकर इत्यादींचा भरणा आहे. आयातीत मुख्यतः यंत्रसामुग्री, मोटारी, खनिज तेले, रसायने, रंग कामास व कातडी कामावण्यास लागणारी द्रव्ये, कागद, इत्यादि जिन्नस होते.

मुंबई इलाख्यांतील सहकारी चळवळीच्या केंद्रस्थानी
असलेली

शेतकऱ्यांची प्रांतिक बँक

म्हणजेच

बॉम्बे प्रॉविन्शियल को-ऑपरेटिव्ह
बँक, लिमिटेड.

(सहकारी कायद्यान्वये नोंदलेली)

स्थापना १९११.

मुख्य कचेरी-सर विठ्ठलदास ठाकरसी मेमोरिअल बिल्डिंग
९, बेक हाउस लेन, कोट मुंबई.

शाखा

१ बारामती (जि. पुणे)	१८ अकलूज (जि. सोलापूर)
२ सातारा („ सातारा)	१९ विरमगांव („ अहमदाबाद)
३ इस्लामपूर („ „)	२० धुळे („ प. सानदेश)
४ कऱ्हाड („ „)	२१ दोंडाईचे („ „)
५ तासगांव („ „)	२२ शिरपूर („ „)
६ किलोस्करवाडी („ „)	२३ शहादे („ „)
७ शिराळ („ „)	२४ नंदुरबार („ „)
८ कोरेगांव („ „)	२५ साकी („ „)
९ वाई („ „)	२६ शिंदखेडे („ „)
१० अहमदनगर („ अहमदनगर)	२७ तळोदे („ „)
११ शेवगांव („ „)	२८ मालेगांव („ नाशिक)
१२ कोपरगांव („ „)	२९ सटाणा („ „)
१३ बेलापूर („ „)	३० कळवण („ „)
१४ राहुरी („ „)	३१ लासलगांव („ „)
१५ भिवंडी („ ठाणे)	३२ नांदगांव („ „)
१६ पालघर („ „)	३३ दोहद („ पंचमहाल)
१७ कल्याण („ „)	३४ कालोल („ „)

या बँकेत मुदतीच्या, चालू व सेव्हिंग बँक ठेवी

स्वीकारल्या जातात

आणि

इलाख्यांतील बहुतेक सर्व प्रमुख ठिकाणी हुंडीचा
व्यवहार केला जातो.

या बँकेत येणारा पैसा, शेतकरी व इतर अल्प उत्प-
न्नाचे लोक, यांच्या प्रत्यक्षपणे उपयोगी पडतो.

पूर्ण माहितीकरिता हेड ऑफिस अगर शाखा-
कचेऱ्यांस लिहा.

व्ही. एल. मेहता,
मॅनेजिंग डायरेक्टर.

‘अर्थ’ ग्रन्थमाला.

- १ बँका आणि त्यांचे व्यवहार
- २ हिंदुस्थानची रिझर्व्ह बँक
- ३ व्यापारी उलाढाली
- ४ सहकार

राहाणेची व भोजनाची उत्तम सोय

फोन नं. ७७९ गणपति चौक,

व्यवस्थापक.

N. V. WADNERKAR

Gold & Silver Smith, Jeweller & Engraver,
Electro-plater & Manufacturer of Sporting
Trophies, Medals, Cups etc.

- - Raviwar Peth, Saraff Bazar, - -

POONA CITY.

DECCAN BOOK STALL

Booksellers, Publishers & Subscription Agents
Fergusson College Road, Poona No. 4

- (1) We stock and supply Educational books, General books & Library books.
- (2) We supply Government of Bombay and Government of India publications.
- (3) We receive Subscriptions to Indian and Foreign periodicals.
- (4) We procure any book published anywhere and supply it at publisher's price.

हे पत्र पुणे, पेट भांबुडा घ. नं. ११५११ आर्यमूषण छापाखान्यात रा. विठ्ठल हरि बर्वे, यांनी छापिले व
रा. श्रीपाद रामन काळे, र्. र्. यांनी 'दुर्गाधवास,' भांबुडा, घ. नं. १२४११३, पुणे शहर, येथे प्रसिद्ध केले.